Poštnina plačana v gotovini.

Posamezna številka 1 Din.

Štev. 10. V Ljubljani, dne 22. decembra 1931. Leto IV.

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ulica 54.

Važne spremembe v delavskem zavarovanju

Čudno ni, ako današnje izredne gospodarske prilike tudi na delavsko zavarovanje neugodno vplivajo in v izvajanju zavarovanja povzročajo čimdalje večje težave. — Število zavarovanega članstva pada, povprečna zavarovana mezda se znižuje, kar ima za posledico padanje dohodkov, dočim izdatki ne padajo v istem razmerju. Nespremenjene so ostale vse oskrbnine v bolnicah, nasprotno so se v nekaterih bolnicah še povečale, sanatorijski stroški se niso znižali, zdravila in razni zdravilni pripomočki tudi ne. Med dohodki in izdatki je nastalo veliko nesorazmerje, katero redno poslovanje zavarovanja ogroža. K temu pa se pridružuje še dejstvo, da podjetniki čim dalje bolj neredno poravnavajo svoje plačilne obveznosti in se zaostanki na neplačanih prispevkih množe. Težak položaj zavarovanja pa poslabšujejo še razni izkoriščevalci, kateri bolezni umetno kažejo ali jih pretiravajo. Stari, odpuščeni delavci se zatekajo k bolniškemu zavarovanju, ker ni starostne preskrbe, živeti pa morajo. Tako se nad zavarovanjem zgrinjajo samo neugodni pojavi, kateri morajo vsakomur, kateri ima razumevanje za važnost zavarovanja, povzročati resne skrbi.

Gospodarska in socialna kriza se v splošnem pojavlja v nezdravem razmerju med dohodki in izdatki. Dohodki raznih ustanov in posameznikov padajo, draginja potrebščin pa ostaja ali nespremenjena ali gre prepočasi navzdol, tako da je razlika vedno nezdrava. Glavno sredstvo za ublažitev krize bi zato moralo biti v prizadevanju po znižanju draginje. Znižanje draginje naturalnih dajatev v delavskem zavarovanju bi preprečilo tudi krizo zavarovanja. Pogosto je čuti trditev, da krizo v zavarovanju povzročajo previsoki upravni stroški. Ako kje, mora ravno v delavskem zavarovanju biti režija najbolj ekonomična, da se more kolikor mogoče visok odstotek dohodkov uporabiti v produktivne svrhe, t. j. v svrhe denarnih in naturalnih dajatev zavarovanim članom. Zato si zavarovanje prizadeva, da temu osnovnemu načelu do najskrajnejših mej možnosti zadovolji. Toda upravni stroški v zavarovanju se ne morejo meriti po istih načelih, kakor drugod. Režija je odvisna od najrazličnejših momentov: od tega ali je v enem obratu zaposleno malo ali veliko zavarovancev, od višine zaslužka članov, od števila bolnikov in porodov itd. Na vse te momente pa uprav zavarovanje nima vpliva. In še nekaj: čim večja je kriza, tem višja mora biti režija, kajti neredno plačevanje prispevkov zahteva mnogo več upravnih poslov, kakor redno plačevanje, v krizi je vedno več simulantov, kar povzroča mnogo drugače nepotrebne kontrole. Zato je napačno, ako mnogi krizo zavarovanja uporabijo za kritiko proti upravi zavarovanja, kar pogosto znači nerazpoloženje proti samemu zavarovanju.

Ministrstvo za socialno politiko je izdalo nekaj zelo važnih odredb, s katerimi ima namen krizo v bolniškem zavarovanju oblažiti. Dne 1. decembra t. l. je stopila v veljavo naredba, s katero se bolniško-zavarovalni prispevek dvigne od 6% na 6.5%, pri nekaterih okrožnih uradih pa na 7%. Ta ukrep ima za posledico, da se bodo bolniško-zavarovalni prispevki dvignili za $^1/_{12}$, t. j. za toliko, kolikor znaša enomesečni bolniško-zavarovalni predpis. Pri nespremenjenih osnovah bi to značilo okoli 3½ milijona Din več dohodkov na leto. Istočasno je stopila v veljavo tudi naredba, da najvišjo podporno dobo, katera je trajala leto dni, zniža na ½ leta. Ta ukrep znači prištednjo okoli 2 milijona 300.000 Din, torej skupno okoli 6 milijonov Din več dohodkov. Ker pa zavarovanje dosedaj ni bilo pasivno in grozi pasivnost šele v tekočem letu, je ta finančni efekt prevelik in zato gospodarsko in socialno neutemeljen. Zlasti bo skrajšanje podporne dobe prizadelo socialno najpotrebnejše, t. j. bolnike s težkimi in dolgotrajnimi boleznimi, za katere je potrebno daljše kakor polletno zdravljenje. Ker nimamo invalidnega zavarovanja, bodo bolniki po polletnem uživanju dajatev iz naslova bolniškega zavarovanja ostali na cesti brez sredstev in pomoči. Ker tak ukrep ni niti socialno in niti gospodarsko utemeljen, je nujno želeti, da se takoj ukine in da tudi v bodoče ostane v veljavi enoletna podporna doba. Tudi, ako bi bilo skrajšanje podpor gospodarsko nujno utemeljeno, je seči le po ukrepih, kateri so socialno manj občutljivi in nevarni.

Kot tretji ukrep, kateri je bil iz razlogov sanacije bolniškega zavarovanja izdan, je pa novelizacija samega zakona v poglavju, katero ureja porodniške podpore. Pravico do porodniških podpor je imela dosedaj članica že s trimesečnim članstvom, po noveli pa je ta pravica priznana šele po 10-mesečnem članstvu. Sedanje 3-mesečno članstvo pa tudi v bodoče porodnico upravičuje do dajatev v naravi: babica, zdravniška pomoč, porodniški materijal (sanitol itd.). Ta odredba je več ali manj socialna in potrebna, ker ima poklicna delavka vedno večmesečno, odnosno večletno članstvo, dočim je kratka karenčna doba omogočala zlorabe po osebah, katere niso bile poklicno zaposlene kot delavke.

Vsi ti ukrepi pa ponovno dokazujejo, da je tudi uvedba starostnega in invalidnega zavarovanja nujno potrebna.

Socijalne dolžnosti današnjega časa

Čuden mraz pretresa ves svet. V nemirnem pričakovanju so vsi narodi. Dnevno časopisje je polno samih vznemirljivih vesti, iz katerih vidimo in slutimo, da se človeštvo težko bori za svoj vsakdanji kruh, za novo obliko življenja človeške družbe, v kateri bi bilo več sreče in več zadovoljstva. Vsepovsod divja ali grozi brezposelnost, denar izgublja na vrednosti, gospodarsko življenje zastaja, političen nemir veje po svetu, v katerem je skrito nekaj, česar se vsi boje. Odkar je bil podpisan svetovni mir, se govori in posvetuje samo o tem, kako ta mir ohraniti: znak, da mir sloni na trhlih nogah, katere se morejo vsak hip zrušiti. Vse priznava, da je treba med narodi in državami več iskrenega sodelovanja, več medsebojnega poznavanja in medsebojne pomoči — toda nihče noče prav slediti tem zdravim načelom. Vsakdo skuša, da stopi nekam v ozadje, misleč le, kako bi sebi najbolj koristil.

Vsemu temu pravimo gospodarsko socialna in politična kriza. Z drugimi besedami: človeški rod je zabredel v nevarne pečine, iz katerih mora z vso previdnostjo priplezati, da ne trešči v prepad.

Zdravo, normalno življenje je vrženo iz tira. Kakor se zdi, da je povojno gospodarsko življenje postalo bolj demokratično in medsebojno sožitje socialno pravičnejše, je pa resnica vendarle drugačna. Materijalno življenje je postalo znatno bolj nezanesljivo, obstoj širokih delovnih vrst je izpostavljen stalnim nevarnostim, tako, da vsi mnogobrojni socialnozaščitni zakoni nimajo pravega učinka. Najsolidnejše socialne pridobitve so v stalnih nevarnostih; saj vidimo, da niti socialno zavarovanje, katero tvori jedro ekonomske zaščite, ne more biti kos vedno težjim nalogam. Celo solidno angleško brezposelno zavarovanje je radi padca denarja prišlo v zelo nevaren položaj in delavstvo je moralo pristati na skrčenje zaščite brezposelnih, ako je hotelo vsaj nekaj ohraniti. Najpopolnejše kolektivne pogodbe postajajo čez noč brez vrednosti; dolgoletno zavarovanje za slučaj starosti pride preko noči v nevarnost, da se razblini v nič. Glej slučaj na Jesenicah, kjer grozi delavstvu odpust in s tem izguba vseh pridobljenih pravic.

Prodira prepričanje, da dosedanje metode socialne zaščite še daleč niso popolne in zanesljive ali trajne vrednosti. To ima za posledico, da se v tem ogromnem boju za novo ureditev človeške družbe vedno globlje pogreza prepad med onimi, kateri so ekonomsko zanesljivo začiteni in med onimi, kateri te zaščite nimajo. Pa tudi vedno širši je ta prepad. Črta med bogastvom in revščino je vedno jasnejša, srednji sloji in stanovi izginjajo na drugo stran prepada, kjer stoje oni, kateri ničesar nimajo. Eno pa postaja vedno jasnejše. Sreča sveta in mir med narodi slonita le na širokih vrstah delovnega ljudstva. Tem vrstam je treba dati zanesljivejšo življensko eksistenco v okvirju držav in v okvirju mednarodnega življenja. Vse prizadevanje mora dobiti svojo osnovno točko v stremljenju po ublažitvi socialne krize delovnega človeka, ker je ta koncem koncev štetilčno le močnejši in tvori jedro narodov in držav. Svetovna in državna politika mora dobiti značaj izrazite socialne politike in ne sme biti več tipično gospodarska ali finančna politika, katera je primerno kalila vodo samo za manjšino onih, kateri so bogateli in se v krizah okoriščali. — Socialna kriza je val, kateri nevarno ogroža blagostanje sveta in v njem vsakega posameznika. Vsakdanje izkušnje nas morajo utrjevati v prepričanju, da so socialne dolžnosti naših dni vse druge, kakor so bile kedaj preje. Nosilec socialne misli ne smeta več ostati delavec in nameščenec, nosilec te misli mora postati javnost, da z enotno voljo prekvasi mišljenje in dá korakom te misli zmagovit pohod. Le poglejmo na Jesenice: ako bi bilo vse prebivalstvo prežeto socialne misli in bi imelo interes delavstva stalno v mislih, do take krize ne bi prišlo. Danes se jasno kaže, kako tesno so z interesi delavstva povezani interesi vseh drugih slojev, celo kapitalizma, kateri je nesposoben, da bi v krizah sam našel izhod. Pozna samo eno sredstvo: ugasne ogenj v tovarniških pečh. Mraz pa je tudi zanj nevaren. Javnost mora razumeti jedro problema: socialna misel mora postati skupna misel vseh. Skladno tej zavesti pa morajo slediti tudi dejanja. Nič ne bo boljše, ako javnost ne bo boljša!

10letnica Zveze jugoslov. del. in podpornih društev v Nemčiji

Zveza jugoslovenskih delavskih in podpornih društev v Nemčiji je proslavila v nedeljo 29. novembra 10-letnico svojega obstoja. Proslava se je vršila v prostrani dvorani gostilne Klebold v Essenu in sicer je bil dopoldne občni zbor Zveze, popoldne pa proslava uedinjenja.

Točno ob napovedani uri je otvoril zborovanje predsednik Zveze tov. Pavel Bolha, ki je pozdravil delegate, katerih je bilo nad 100 in med njimi 40 predsednikov v Zvezi včlanjenih društev. Prav prisrčno je pozdravil našega predsednika tov. Rudolfa Juvana, ki je zastopal na proslavi Narodno strokovno zvezo in Narodni izseljeniški odbor. Zatem je v daljšem govoru orisal položaj naših izseljencev v Nemčiji in pokazal tudi na 10-letno delo Zveze in v njej včlanjenih društev. Govor priljubljenega predsednika so zborovalci živahno odobravali.

Po govoru tov. Bolhe se je vršila volitev novega odbora in je bil ponovno in z navdušenjem izvoljen predsednikom tov. Pavel Bolha. Poleg njega pa se je izvolilo v odbor predsednike vseh večjih društev.

Delegat iz domovine, predsednik Narodno strokovne zveze, tov. Juvan je nato v izčrpnem govoru orisal položaj v ožji domovini in poudaril, **da so zadnje volitve v domovini pokazale, kako globoko so segle v srca vseh Jugoslovenov besede Nj. Vel. kralje, ki jih je narodu povedal s svojim znanim in zgodovinskim manifestom od 6. januarja 1929. Narod je na ta manifest odgovoril s tem, da je pričela med narodom vladati ljubezen in bratstvo.** Med govorom tov. Juvana so zborovalci parkrat priredili živahne ovacije kralju in Jugoslaviji. Govor tov. Juvana so zborovalci sprejeli z velikim entuzijazmom in **so manifestacije za veliko Jugoslavijo trajale nekaj minut.**

Zborovanje je popoldne ob 3. uri zaključil dolgoletni predsednik Zveze tov. Pavel Bolha.

Popoldne ob 4. uri se je vršila proslava uedinjenja v isti dvorani. Še med zborovanjem Zveze so prihajali popoldanski udeležniki v dvorano in se je do pol 4. ure dvorana napolnila do zadnjega kotička. Veliko udeležencev se je moralo zadovoljiti s tem, da so stali pred dvorano, mnogo njih pa je moralo žal oditi, ker ni bilo več prostora, četudi je dvorana prav prostorna.

Popoldanske proslave so se poleg že imenovanih udeležili tudi generalni konzul g. Branko Marković, izseljeniški komisar g. Velimir Deželić in mnogo prijateljev Zveze in naših izseljencev.

Proslavo je otvoril tov. Bolha s primernim nagovorom in pozdravil vse navzoče, posebno toplo pa odposlanca iz domovine in številne ugledne goste, med katerimi so bili tudi odlični domačini nemške narodnosti. Uvodoma je prečital došle pozdrave in čestitke iz domovine in s posebnim veseljem ugotovil, da imajo izseljenci v domovini lepo število iskrenih prijateljev. Izseljence so iz domovine brzojavno pozdravili minister g. dr. Albert Kramer, ljubljanski župan g. dr. Dinko Puc, podstarosta Sokola kr. Jugoslavije br. Engelbert Gangl, načelnik ministrstva g. Body, tajnik ministrstva g. dr. Božidar Vodušek, narodni poslanec g. dr. Stane Rape, ravnatelj OUZD tov. dr. Joža Bohinjec, uredništva »Jutra« in »Domovine« in Zveza kulturnih društev. Zborovalci so z navdušenjem vzeli na znanje pozdrave iz domovine in dolgo klicali domovini.

Pevski zbor »Triglav« je zapel »Bože pravde«, otroški zbor pa »Hej Slovani« in »Lepo našo domovino«.

Sledili so nato pozdravni govori generalnega konzula g. Markovića, izseljeniškega komisarja g. Deželića, zastopnika NSZ tov. Juvana. Vsi govori so bili prežeti ljubezni do kralja in domovine, kar je izzvalo pri udeležencih viharje ovacij kralju in domovini.

Po slavnostnem delu se je vršila neprisiljena prisrčna zabava ob zvokih harmonike in prepevanja slovenskih narodnih pesmic.

Naš predsednik tov. Juvan je v spremstvu predsednika tov. Bolhe obiskal po proslavi več krajev, kjer so naseljeni naši rudarji in je **imel v treh dneh 11 shodov, ki so bili vsi številno obiskani.** Na shodih je poročal naš predsednik o položaju v domovini, slišal pa je tudi želje in pritožbe naših izseljencev. Te želje in pritožbe bo naš predsednik predočil merodajnim činiteljem, katerim bo tudi s posebnim referatom obrazložil obupno stanje, v katerem se nahajajo ti naši izseljenci.

Zvezi jugoslovenskih delavskih in podpornih društev in njenemu predsedniku tov. Pavel Bolhi na lepi proslavi in 10-letnici iskreno in tovariško čestitamo z najlepšimi željami za bodočnost.

J.

Zahtevajte „Delo“ v vsakem javnem lokalu!

Novi obrtni zakon

Novi obrtni zakon je objavljen in postane pravomočen po preteku 4 mesecev. Ta zakon je v veliki meri rezultat naporov delavskih strokovnih organizacij in delavskih zbornic in predstavlja v izvrševanju socialno političnega programa, ki smo si ga postaviti, znaten korak naprej. On ustvarja novo delavsko-nameščensko pravo pri nas, regulira strokovno šolstvo in položaj vajencev. V veliki meri je urejeno tudi vprašanje strokovnih razsodišč.

Delavsko pravo po novem zakonu o obrtih.

Uvod.

Dne 9. novembra t. l. je bil objavljen v Službenih Novinah novi zakon o obrtih. Ta zakon stopi v veljavo štiri mesece po njegovem objavljenju, to je 9. marca l. 1932.

V svojem drugem delu urejuje novi zakon službeno razmerje delavcev in nameščencev.

Ta del je za razvoj delavskega prava v naši državi tako važen, kakor zakon o zaščiti delavcev. Zato ga morajo delavci in nameščenci poznati.

Naslednje vrstice naj opozore interesente na njegova najvažnejša določila.

Katera službena razmerja urejuje novi zakon.

Novi zakon urejuje službeno razmerje vseh delavcev in nameščencev, zaposlenih v podjetjih, na katera se nanaša obrtni zakon. Poleg tega pa tudi službeno razmerje delavcev in nameščencev, zaposlenih v naslednjih obratih (za katere sicer obrtni zakon ne velja): v poljedelskih in gozdarskih obratih, rudnikih in pri podjetjih trgovske mornarice (z izjemo oseb, ki vrše službo na ladjah), na železnicah, pri rečnih brodovih, v privatnih šolah, pri odvetnikih, notarjih, agronomih, javnih bolnicah, v zadrugah, pri strokovnih organizacijah, stanovskih zbornicah.

Minister za socialno politiko in narodno zdravje more predpisati z uredbo, da se razširi veljavnost tega zakona še na druge stroke, katerih službeno razmerje ne bi bilo urejeno s posebnimi zakoni.

Minister za socialno politiko lahko tudi predpiše, da veljajo določbe o vajencih tudi za učence, zaposlene v zgoraj še nenavedenih podjetjih, za katera obrtni zakon ne velja (n. pr. v delavnicah monopolske režije, v vojnih arzenalih itd.).

Na delavstvo, zaposleno v podjetjih javnih ustanov, se nanaša obrtni zakon le, v kolikor gre za osobje, nastavljeno s službeno pogodbo.

Novi zakon je toraj skoro splošen zakon, urejajoč službeno razmerje pomožnega osobja.

Z ozirom na zakonodajo, ki jo je še pričakovati, je treba podčrtati, da bi ustvarjali nepotrebno zmedo, ako bi urejevali isto materijo na novo s specijalnimi zakoni, kakor n. pr. z rudarskim ali trgovskim zakonom. Ti zakoni bodo lahko poglavja o pomožnem osobju ali sploh opustili, ali pa omejili na tiste predpise, ki se morajo za to stroko v tistih slučajih posebej izdati, v katerih za nje splošni predpisi obrtnega zakona ne zadostujejo.

Na našem področju razveljavlja novi zakon o obrtih izrecno sledeče za pomožno osobje važne zakone: Stari obrtni zakon iz leta 1859 in vsa njegova dopolnila. Zakon o službeni pogodbi trgovskih pomočnikov in drugih službojemalcev v sličnih podjetjih od 16. januarja 1910 in njegova dopolnila.

Predpise § 13 in 1 odstavek § 14 zakona o zaščiti delavcev (odpiranje in zapiranje obratov, nedeljski počitek).

S splošno klavzulo se razveljavljajo v obrtnem zakonu vsi zakoni, naredbe in pravilniki, ki obravnavajo odnose, ki so regulirani z novim zakonom, ako ni izrecno navedeno, da ostanejo še dalje v veljavi.

Med slednjimi je važna uredba o odpiranju in zapiranju obratov z dne 26. aprila 1929 in na podlagi nje izdane banovinske uredbe, ter za področje ljubljanskega okrajnega sodišča zakon o obrtnih sodiščih iz leta 1896.

To oboje ostane še v veljavi.

Kako je s privatnimi nameščenci?

Vse splošne določbe, ki veljajo za delavce, veljajo tudi za privatne nameščence. A le v toliko, kolikor ni v zakonu posebnih določb za službeni odnos privatnih nameščencev. Zlasti posebno poglavje vsebuje ugodnejše določbe, nanašajoče se na službeni odnos privatnih nameščencev.

Za privatne nameščence se smatrajo osebe, ki so zaposlene v trgovinah z opravljanjem pretežno trgovskih poslov in osebe, ki so zaposlene v višjih netrgovskih poklicih ali pisarniških poklicin v trgovskih in drugih obratih. Vse to pod pogojem, da je ta poklic njih glavni poklic.

O osebni in kolektivni delovni pogodbi.

Službeno razmerje med lastniki podjetij in njih pomožnega osobja se ureja z osebno ali kolektivno delovno pogodbo.

Kolektivna pogodba je pismen dogovor, katerega sklene poslodavec ali poslodavska organizacija ene ali več sorodnih strok na eni strani in strokovna organizacija kot predstavnica delojemalcev na drugi strani in s katero se urejujejo službeni pogoji za vse pomožno osobje v obratu in medsebojne pravice in dolžnosti obeh pogodbenih strani.

Dokler je poslodavec obvezan s kolektivno pogodbo, sme delati v obratu le pod enakimi **ali boljšimi pogoji**, kakor jih vsebuje kolektivna pogodba. Vsaka osebna pogodba ali naknadna kolektivna pogodba, ki bi določala v času, dokler je kolektivna pogodba v veljavi, v obratu slabše delovne pogoje, kakor jih določa kolektivna pogodba, je neveljavna.

Kolektivna pogodba ima po novem zakonu značaj delavsko zaščitne odredbe prisilnega prava, ki je uveljavljena po volji obeh pogodbenih strani in ki je krajevno in časovno omejena.

Kolektivna pogodba velja vsled tega za vse osebe, ki so zaposlene v podjetju, za katerega velja kolektivna pogodba, ne glede na to, ali so te osebe člani strokovne organizacije, ki je kolektivno pogodbo sklenila, ali ne.

Prisilne delavsko-zaščitne določbe zakona o obrtih se seveda ne morejo poslabšati ne z osebno, ne s kolektivno pogodbo. Prisilne stanovske organizacije (zbornice, obrtne zadruge) niso upravičene sklepati kolektivnih pogodb.

O plačilu.

Plača, ki se odmerja na uro, na teden ali na akord, se izplačuje vsak teden. Plača, ki je odmerjena na mesec ali na daljši rok, se izplačuje vsak mesec. S pravilnikom se bo lahko za posamezne vrste pomožnega osobja predpisalo, da se plače ne bodo izplačevale v soboto, temveč med tednom.

Plača se mora izplačati v dinarski valuti. Na račun plače se smejo dajati le živila, kurivo, orodje, zemlja za obdelovanje in to le po lastni ceni in brez trgovskega zaslužka. Ne smejo pa se dajati na račun plače obleka, pijače in drugo. Tudi v gostilnah ali kantinah se plača ne sme izplačevati.

Po zaslišanju zbornic se sme z ministrsko uredbo dajanje blaga na račun plače za posamezna obrtna podjetja ali za posamezne kraje sploh zabraniti. Vsak dogovor, ki nasprotuje tem določilom, je neveljaven. Ako je dal delodajalec protizakonito kako blago na račun plače, ne sme tega pri izplačilu mezde zaračunati. Tudi iztožiti te terjatve ne more.

Odškodnina za slučaj bolezni in zaprečenosti v poslu.

Delojemalec obdrži svojo pravico do plačila, ako je po 14-dnevnem službovanju zadržan opravljati službo radi bolezni ali nezgode za razmeroma kratko dobo, ki pa ne presega dobe enega tedna, ako bolezni ali nezgode ni zakrivil nalašč ali z veliko nemarnostjo. Isto velja, ako je zadržan opravljati službo brez svoje krivde iz drugih tehtnih razlogov, ki se tičejo njegove osebe.

Delojemalec je dolžan poslodavcu takoj javiti, da ne more priti v službo in mora predložiti na njegovo zahtevo spričevalo zdravnika okrožnega urada ali uradnega zdravnika o razlogih in trajanju njegove nesposobnosti za delo. To zahtevo more delodajalec po preteku primernega časa ponovno staviti.

Zato se delojemalec svojim pravicam iz tega člana tudi v osebni ali kolektivni pogodbi ne more odreči.

Za slučaj pa, da je sprejet službojemalec v hišno skupnost delodajalčevo, obdrži delojemalec, če je trajala služba že 14 dni, za slučaj bolezni, ki ni povzročena namenoma ali z veliko nemarnostjo, 14 dni pravico na denarno plačilo, prehrano, zdravniško lečenje in zdravila. Če traja službeno razmerje že vsaj pol leta, se podaljša ta rok na štiri tedne. Hrana in lečenje se more dati tudi v bolnici, pri tretjih osebah pa le s pristankom bolnega službojemalca. Izdatki za zdravila in zdravnike se morejo odračunati od plače, ki pripada uslužbencu v gotovini. Eventuelna hranarina pripada službojemalcu. Ako je službojemalec radi bolezni ali med boleznijo odpuščen, tak odpust ne more vplivati na obveznosti delodajalca napram bolnemu delojemalcu.

Zgoraj navedene odredbe bodo veljale za služkinje, hlapce in dekle, deloma pa tudi za vajence in obrtne pomočnike. One so prisilnega značaja in se z nasprotujočim dogovorom ne morejo razveljaviti.

Zasebni nameščenci imajo pravico takoj po nastopu službe do šesttedenske plače, ako obole in bolezni niso sami zakrivili. Po petih letih službe se podaljša ta rok na osem tednov, po 15 letih na 10 tednov, po dvajsetih letih na 12 tednov.

Nameščenka ima pravico na 6 tednov plače pred porodom, po porodu more prekiniti v svrho dojenja dvakrat po pol ure službo.

Te pravice se nameščencem ne morejo vzeti vsled odpusta med boleznijo ali radi bolezni.

Odškodnina za primer zaprek pri delu in za primer orožnih vaj.

Ako preprečujejo službojemalcu službo okolnosti, ki so na strani delodajalca, ima delojemalec pravico do plače. Delojemalec pa mora dopustiti, da si odračuna ono, kar si je prihranil vsled tega, ker ni vršil službe, ali kar je drugje zaslužil ali česar namenoma ni hotel zaslužiti.

Ako mora iti delojemalec na orožne vaje, obdrži za dobo štirih tednov pravico do plače, ako je trajalo njegovo službeno razmerje nepretrgoma vsaj leto dni in ako za ta čas ne dobiva odgovarjajoče odškodnine od države.

Orožna vaja ne prekine službenega razmerja.

Odpovedni roki.

Službeno razmerje, sklenjeno na poskušnjo ali za nestalne potrebe, se more prekiniti v teku prvega mesca vsak čas.

Za vsa druga službena razmerja velja minimalna 14-dnevna odpovedna doba, ki se tudi v pogodbi ne more skrajšati.

Pri delu, ki se plačuje od kosov, učinek odpovedi ne nastopi prej, predno niso že započeti kosi izdelani.

Če je dogovorjeno, da traja službeno razmerje pet let ali dalje, se more na dan poteka pogojene dobe odpovedati s šestmesečnim odpovednim rokom. Če se odpove ženi, ki je pred porodom, služba 6 tednov pred porodom ali kasneje, prestane službeno razmerje šele šest tednov po porodu.

Službojemalcu, ki živi z delodajalcem v hišni skupnosti, se mora dati med časom, ko traja odpovedni rok, možnost, da si more poiskati drugo službo.

Razlogi za odpust brez odpovednega roka so: napačna spričevala pri vstopu v službo, nedovoljeno jemanje provizij in slična dejanja; ako se delavec odstrani brez dovoljenja od službe, ali se ne pokori službenim navodilom delodajalca; neprevidno ravnanje z ognjem; izdajanje službenih tajnosti; težka žalitev ali dejanski napad na poslodavca ali njegove rodbinske člane; pozivanje sodelavcev k neposlušnosti ali na nemoralna ali nezakonita dejanja; namerno oškodovanje poslodavčeve lastnine; bolezen, ki traja dalje, kakor 4 tedne; od delavca zakrivljena nalezljiva bolezen; ako je pijan, vkljub predhodnemu opominu; ako je obsojen na 14 dni zapora.

Delodajalec izgubi v večini zgoraj navedenih slučajev pravico delavca takoj odpustiti, ako tega ni storil tekom 8 dni, ko je za te razloge zaznal.

Ako zapusti delavec brez važnega razloga službo brez odpovedi, more zahtevati delodajalec, da stopi ponovno v službo ali da povrne škodo, ki jo ima delodajalec vsled neizpolnitve službene pogodbe. To škodo mora povrniti tudi v slučaju, če ga je poslodavec takoj odpustil iz razloga, ki ga opravičuje k takojšnjemu odpustu. **Ta odškodnina je lahko tudi večja, kakor iznos delavčeve plače v dobi odpovednega roka.**

Delavcu, ki je bil brez razloga odpuščen, se mora izplačati takoj pri odpustu plača za vso odpovedno dobo, najdalje pa za tri mesece. Poleg tega ima tak delavec pravico zahtevati odškodnino za eventuelno večjo škodo, ki jo ima vsled odpusta. Odškodnine te vrste zastarajo v šestih mesecih.

V slučaju smrti se mora izprazniti službeno stanovanje uslužbenca v 14 dneh, če pa zapušča umrli rodbino, pa v enem mesecu.

Za zasebne nameščence veljajo ti-le odpovedni roki:

Služba začasnega značaja in služba na poskušnjo se mora odpovedati v teku prvega mesca obojestransko proti tedenskemu odpovednemu roku.

Če ni službene pogodbe, veljajo ti-le odpovedni roki: Pri službovanju, ki ne traja nepretrgoma pet let, je odpovedni rok šest tednov pred koncem vsakega četrtletja. Pri petih letih službe znaša odpovedni rok tri mesece, po 15 letih službe štiri mesece, po dvanajstih letih službe pet mesecev.

Odpovedni rok se ne more znižati s pogodbo na manjšo dobo, kot na en mesec in ne podaljšati na daljšo dobo kot na šest mesecev. Končati pa se mora vedno koncem koledarskega leta.

Odškodninske zahteve zasebnih nameščencev radi plače zastarajo v treh letih.

Odpravnina.

Osebe, katerim so poverjeni višji trgovski in višji tehnični posli, imajo pravico v slučaju odpovedi do odpravnine:

po 10 letih po štirikratno mesečno plačo,
» 15 » » šestkratno » »
» 20 » » devetkratno » »
» 25 » » dvanajstkr. » »

Prokuristi dobivajo dvojno odpravnino. Ako službojemalec umre, pripade njegovim zakonimi dedičem pravica do polovične odpravnine.

Pravica do odpravnine pa nameščencem ne pripada, če ima nameščenec pravico do penzije pri Pokojninskem zavodu. V slučaju likvidacije podjetja odpade pravica do odpravnine v celoti ali delno, ako podjetju ni mogoče plačati odpravnine. V slučaju redukcij, ki so postale potrebne vsled depresije in krize, se zniža pravica do odpravnine za polovico.

Dopusti.

Plačane dopuste uvaja zakon le za zasebne nameščence. Za te znašajo letni dopusti:

Po šestmesečni nepretrgani službi 10 dni
» petletni » » 14 »
» desetletni » » 21 »
» petnajstletni » » 28 »
» dvajsetletni » » 35 »

V čas dopusta se ne sme všteti čas, ko je bil nameščenec bolan.

Delovni red.

Delovni red izdaja lastnik industrijskega podjetja. Vo pogledu disciplinskih kazni, ki jih more predpisati delovni red, določa zakon: V delovnem redu se ne morejo predpisati kazni, ki bi bile protivne časti in nravnosti. Denarne kazni ne smejo znašati več, kakor ⅓ dnevnega zaslužka, le v najtežjih primerih smejo znašati višino celodnevne mezde.

Vse denarne kazni se smejo uporabljati izključno v korist delavcev dotičnega podjetja. Delodajalec je dolžan pristojni upravni oblasti vsake tri mesece dostavljati seznam naloženih kazni in obrazložiti, za kaj so se te kazni porabile.

Ako je pa napravil delavec delojemalcu kako materialno škodo, mu mora to škodo povrniti.

Proti odmeri disciplinarnih kazni se je mogoče pritožiti pri obrtnem razsodišču.

Vsak delovni red mora dostaviti poslodavec tekom treh dni srezkemu načelstvu, banski upravi in delavski zbornici.

Protizakoniti ali nepravilno izdani delovni redi se imajo po zaslišanju poslodavske in delavske zbornice s sklepom srezkega načelstva popraviti in spremeniti. Proti temu odloku se je mogoče pritožiti na bansko upravo.

Vajenci.

Pri sprejemu je predvideno dovršeno 14. leto, dovršena osnovna šola ali vsaj pismenost, zdravniški pregled, mišljenje državnega zavoda za pospeševanje obrti in industrije v dotični banovini.

Upravna oblast more poedinemu obrtniku odvzeti pravico do izučevanja vajencev, ako so svoje dolžnosti napram vajencem v pogledu hrane, obleke, stanovanja, izučavanja ali pošiljanja v šole težko zanemarjali.

Minister za trgovino in industrijo more v sporazumu z ministrom socialne politike in po zaslišanju poslodavskih in delavskih zbornic za poedine stroke določiti, kakšno sme biti v poedinih delavnicah številčno razmerje vajencev in pomočnikov.

Taka uredba se lahko izda ali za vso državo, ali za poedine banovine, kraje ali stroke.

Pri odrejevanju tega razmerja se morejo vzeti v obzir zaposlitvena možnost in možnost izučevanja vajencev. Vajeniška pogodba se sklepa pri pristojni obrtni zadrugi, če pa take zadruge ni, ali če nima sedeža v dotičnem srezu, pri načelstvu občine, kjer se vajenec uči. Sresko poglavarstvo more všteti v rok učenja v izjemnih slučajih učenje, za katero ne obstoji predpisana učna pogodba.

Čas učenja se bo z ministrsko uredbo za poedine stroke predpisal, ne sme pa biti krajši od dveh in daljši od štirih let. Sresko načelstvo lahko podaljša učno dobo za tri mesece, ako je pristojna šolska oblast učenca iz obrtno nadaljevalne šole začasno ali za vedno izključila.

Ako je vajenec brez svoje krivde prekinil učenje pri enem obrtniku, se mu ta učna doba prišteje k učni dobi pri drugem obrtniku, pri katerem učenje nadaljuje. Ako pa je vajenec po svoji krivdi učenje prekinil, se mu ta doba v učno dobo ne šteje. Daljše prekinitve učnega razmerja se morajo nadzorni oblasti javiti, učna doba pa odgovarjajoče podaljšati.

Po dovršenem prvem letu učenja ima vajenec pravico do odškodnine za delo. Ta odškodnina se bo določila s pravilnikom.

Obrtno šolstvo

V krajih, kjer je manj nego 25 učencev, bodo morali obiskovati vajenci ljudsko šolo.

V krajih, kjer je 25 do 50 učencev, se bodo osnovali za vajence poleg tega pri ljudskih šolah posebni časovno omejeni strokovni tečaji. V krajih, kjer je nad 50 vajencev, bo morala vzdrževati občina posebne obrtno nadaljevalne šole.

Siromašnim vajencem so dolžni kupovati knjige službodajalci; če so tudi službodajalci siromašni, preide ta dolžnost na občine.

Šole so dolžne vzdrževati v načelu občine. Občine pa morejo zaprositi v to svrho tudi za banovinsko in državno pomoč, ako stroškov ne morejo pokrivati iz svojih sredstev ali iz podpor.

Vsi vajenci do 18. leta so dolžni obiskovati obrtno nadaljevalne šole. Minister za trgovino more olajšati s pravilnikom obiskovanje te šole učencem, ki imajo večjo šolsko izobrazbo od ljudske šole.

Šolski pouk v obrtno nadaljevalnih šolah se vrši med delovnim časom. Natančnejša organizacija obrtnih šol se bo predpisala s pravilnikom.

Obrtno nadaljevalne šole bodo pod vodstvom banovinskega in vodstvom krajevnih šolskih odborov.

V banovinskem šolskem odboru po zastopana po svojem predstavniku tudi Delavska zbornica.

Pomočniki.

Vajenec, ki je dovršil učno dobo, postane pomočnik, ako napravi pomočniški izpit. Pomočniški izpit prijavi poslodavec neposredno pri pristojni zadrugi. Ta preišče, ali so izpolnjeni vsi predpogoji za izpit. Če so, mora sklicati zadruga najkasneje 10 dni po prijavi izpraševalno komisijo.

Ta komisija sestoji iz predsednika in dveh prisednikov mojstrov. Predsednik je imenovan od bana iz vrst učiteljstva na obrtno nadaljevalni šoli na sedežu obrtne zadruge na tri leta.

Spisek prisednikov mojstrov sestavi obrtna zadruga, potrdi pa ga obrtniška zbornica.

Vajenec, ki je napravil izpit, dobi pomočniško izpričevalo. Vajenec, ki je pri izpitu propadel, ga more vsake tri mesece ponavljati. Ako ugotovi izpraševalna komisija, da vajenec ni napravil izpita po krivdi učnega mojstra, mora prijaviti tak slučaj sreskemu načelstvu radi postopka in eventuelnega kaznovanja mojstra.

Za polaganje pomočniškega izpita ne bo plačeval kandidat nikake takse. Vse tozadevne stroške bo nosila obrtna zadruga.

Samostojen obrtnik lahko postane le pomočnik, ki dokaže z delavsko knjižico, da je bil zaposlen v svoji stroki skozi tri leta v obrtnem ali industrijskem podjetju ter napravil poleg tega mojstrski izpit ali pa dovršil strokovno šolo, ki tak izpit nadomešča. Komisija za mojsterske izpite je sestavljena podobno kakor komisija za pomočniške izpite. V teh komisijah pa je lahko poleg predsednika še en član neobrtnik.

Ako kandidat ni zadovoljen z ocenitvijo izpraševalne komisije, se lahko pritoži proti njej pri banski upravi, ki more odrediti ponovitev izpita pred drugo komisijo.

Ako kandidat pri izpitu propade, ga more ponavljati v roku, ki ga odredi izpraševalna komisija. Ta rok pa ne sme biti krajši od treh mesecev.

Glede delavskih knjižic

osvaja novi zakon v glavnem stanje, ki je dosedaj v veljavi.

Razsojanje sporov iz službenih odnosov.

Razsodišča za razsojanje sporov iz službenih odnosov se bodo sestavila pri vseh sreskih načelstvih. Le v Ljubljani bo poslovalo v to svrho dalje sedanje obrtno sodišče.

Tem razsodiščem bo predsedoval en uradnik sreskega načelstva, ki je dovršil pravno fakulteto. Po en prisednik razsodišča bo delodajalec, po en prisednik pa delojemalec.

Prisednike bo imenoval ban v dveh skupinah na predlog poslodavske in delavske zbornice. Stvarna kompetenca teh razsodišč je omejena na zahtevke pod 12.000 Din.

Natančnejše tozadevne odredbe se bodo predpisale s pravilnikom, izdanim od zainteresiranih ministrstev. Tožba iz spora iz službenega razmerja se vloži ustmeno ali pismeno pred sreskim načelstvom. Dovoljeno je zastopanje strank po predstavnikih strokovnih organizacij. Stranke, ki se dajo zastopati po odvetnikih, morajo nositi v vsakem slučaju same s tem povzročene stroške.

Razsodba tega razsodišča je izvršna v 8 dneh po proglasitvi razsodbe. Razsodbo izvrši na predlog stranke sresko načelstvo.

Razsodba razsodišča se more izpodbijati le po § 691 zakonika o postopku pri civilnih sodiščih. Vsak drug pravni lek je izključen. Enaka razsodišča morejo osnovati tudi obrtne zadruge po pristanku bana. Tudi tem razsodiščem mora predsedovati pravnik.

Ta razsodišča so pristojna le, če pristaneta na nje obe stranki. Odgovarjajoče pravilnike potrdi ban po zaslišanju poslodavskih in delavskih zbornic.

Pomočniški odbori.

Pomočniški odbori se volijo za področje vsake obrtne zadruge na stroške delavske zbornice na letnem zborovanju delavskih zaupnikov iz področja dotične stroke, ako je v dotični obrtni zadrugi vsaj deset podjetij, ki imajo izvoljene delavske zaupnike. Kjer pomočniških odborov ni, opravljajo njih funkcije delavske zbornice.

Naloge pomočniških odborov so:

1.) sestavljanje seznamov prisednikov razsodišč v sporih iz službenega razmerja,

2.) zastopanje pomočniških interesov pri upravi obrtne zadruge in sodelovanje pri vseh njenih napravah, pri katerih so soudeleženi tudi pomočniki.

Kranjska industrijska družba ustavi obratovanje

Kakor hitro je Narodna strokovna zveza doznala za ukinitev kolektivne pogodbe s strani Kranjski industrijske družbe, je podvzela potrebne korake v zaščito delavstva. Nje predsednik tov. Juvan je takoj interveniral pri ministru g. dr. Albertu Kramerju in ga naprosil, naj informira vlado o činu KID in opozori na razburjenost, ki vlada med jeseniškim delavstvo. Prav tako je narodni poslanec radovljiškega sreza g. Ivan Mohorič, vse storil, da prepreči brezposelnost in s tem bedo jeseniškega delavstva. Narodna strokovna zveza pa je tudi takoj pismeno obvestila centralno vlado in posebej ministra za socialno politiko o socijalno - gospodarski katastrofi, ki grozi jeseniškemu delavstvu. Prepričani smo, da bodo vsi merodajni činitelji takoj ukrenili vse potrebno, da ne izgubi jeseniško delavstvo kruha.

Ko je bilo znano, da je Kranjska industrijska družba odpovedala ne samo kolektivno pogodbo ampak tudi delo svojim delavcem, je Narodno-strokovna zveza v sporazumu z drugimi strokovnimi organizacijami ponovno intervenirala pri g. banu dr. Marušiču in prosila za nujno pomoč. Pri tej priliki, je bila g. banu izročena tudi spomenica, ki se glasi:

I.

Dne 9. decembra t. l. je odpovedalo ravnateljstvo Kranjske industrijske družbe vsemu delavstvu s 14 dnevnim odpovednim rokom službo. S tem bo izgubilo okrog božiča t. l. nad 2000 delavcev službo. Izguba na mezdah bo znašala okrog 3 milijone mesečno. Okrog 60 odst. te mezde, to je okrog 1,8 milij. Din mesečno, se je trošilo samo za hrano. Ker gre za industrijski okoliš, v katerem tvori delavstvo večino prebivalstva, v tem slučaju nezaposlenih ne bo mogoče prehranjevati iz sredstev še zaposlene okolice. Akcija za prehrano prebivalstva je v slučaju obustavitve obratov na Jesenicah nujno potrebna. Na obstoječe socialno-politične institucije pri taki akciji ni mogoče računati. Javna borza dela je imela na razpolago za vso Slovenijo le 1 milijon Din za brezposelne podpore. Spričo katastrofalno naraščajoče brezposelnosti je ta znesek že porabljen. Pri vsem tem pa delavstvo na Jesenicah ni prispevalo prispevkov za javne borze dela, ker se ta prispevek pri bratovskih skladnicah ni pobiral, tako da bi tudi formalne pravice do fondov Javne borze dela ne imelo.

Iz teh razlogov je tu državna podpora za prehranitev prebivalstva nujno potrebna.

Z ozirom na to, da razpolagajo tovarne KID z velikimi obratnimi rezervami, mislimo, da bi lahko skrbelo podjetje za prehrano svojega delavstva v času obustavitve obrata, ako bi se mu osigurali od strani Narodne banke ali Državne hipotekarne banke za to potrebni krediti. Ne moremo se spustiti v presojanje vprašanja, ali ne bi zadostni taki krediti in pa koncentriranje vseh državnih in občinskih naročil na Jesenice sploh omogočilo nadaljnjega obratovanja. Zlasti, če bi se postavili v čim prejšnji pogon oddelki tovarne, ki izdelujejo vodovodne cevi in pa pločevino izpod 5 mm. Izgleda, da bi bilo to bolj ekonomično, kakor obustavitev obrata, ker bodo tekle obresti investiranih kreditov tudi v slučaju obustavitve, za prehrano prebivalstva pa bo treba tudi v tem slučaju brezpogojno skrbeti.

II.

Kranjska industrijska družba je odpovedala tudi obstoječo kolektivno pogodbo in pričela pogajanja na obnovitev te pogodbe. Poudarja, da je vsled krize potreba redukcija delavskih mezd.

Mi moramo predvsem poudariti, da znižanje mezd ne more bistveno vplivati na uravnovešenje neuravnotežene plačilne bilance podjetja. Mnenja smo dalje, da je sedanja situacija v vseh pogledih tako negotova, da ni primerna za definitivno reguliranje mezdnih odnošajev. Ako se je bati za slučaj produkcije na zalogo večjih obrestnih obremenitev, je delavstvo pripravljeno prevzeti nase del teh večjih stroškov, zahteva pa, da se krije večji del iz rezerv podjetja in pade v breme delničarjev.

Delavstvo se protivi poizkusu, da bi se zniževale delavske plače že na same glasove, da padajo v inozemstvu cene železnih izdelkov in z njimi tudi delavske plače in zahteva, da se vrši to znižanje na obeh straneh istočasno in tako, da bo v slučaju padanja cen primanjkljaj enakomerno porazdeljen na obresti, dividende, plače nameščencev in plače delavcev. V slučaju, da bi postalo vsled padanja cen znižanje delavskih mezd potrebno, je delavstvo tozadevno pripravljeno se podvreči arbitražnemu razsodišču, v katerega bi delegiralo delavstvo in podjetje po enega zastopnika, medtem, ko bi mu predsedoval kot zastopnik gospod ban dravske banovine ali njegov namestnik.

Mislimo, da je učinkovita pomoč države za podjetja KID v sedanji situaciji potrebna. Da pa morajo biti podani vsi pogoji, da bo prišla taka podpora res vsej javnosti v korist, mislimo, da more biti vezana taka podpora na pogoj, da prizna enako kot delavstvo, tudi podjetje arbitražno razsodišče za mezdne spore in da da temu razsodišču na razpolago podatke o gibanju izkupila in izdatkih za surovine, tako da bo mogoče pravilno oceniti prirastek na vrednosti, ki odpada na zaposlenega delavca.

Društvo bolničarjev NSZ v Ljubljani prosi vse člane, naj najpozneje do vsakega 10. v mesecu poravnajo članarino, ker mora po tem roku društvo obračunati s centralo. Članstvo naj ne čaka, da ga terjamo za članarino, ampak naj jo samo čimprej odračuna.

Himen. Naš tovariš Kocman Anton, član društva bolničarjev, se je poročil z tovarišico Smole Ivanko. Bilo srečno!

Zanimivosti iz vsega sveta

Angleški nogometniki zmagali nad španskimi

London. V Highburyju je angleška reprezentanca potolkla s 7:0 eno najboljših španskih nogometnih moštev. To je bila prva mednarodna tekma med Angleško in Španijo, ki se je vršila na angleških tleh.

Ljudsko štetje na Francoskem.

Pariz. Najnovejše ljudsko štetje je naštelo na Francoskem 38,994.000 prebivalcev, to je 700.000 več nego l. 1926, ko se je vršilo zadnje štetje.

Davčni vijak v Zedinjenih državah.

Washington. Po novem proračunu bodo davkoplačevalci obremenjeni z nadaljnjima dvema milijardama letno. Tisoči, ki doslej niso plačevali nobenega dohodninskega davka, bodo morali sedaj občutiti to dobroto, ki se ji ne bo mogla odtegniti nobena oseba z najmanj 20 dol. tedenskega dohodka in tudi zakonci s preko 50 dol. tedenskega zaslužka.

Richard Tauber mora plačati odškodnino.

London. Richard Tauber, znani tenor, bi se moral te dni zagovarjati pred sodniki v Sussexu radi avtomobilske nezgode, ki se mu je pripetila nedavno tega. Avto, ki ga je krmaril mlad Anglež, je zadel v njegov avto. Tauber pri razpravi ni bil navzoč in so ga obsodili na plačilo 135 funtov šterlingov.

Govoreči diapozitiv

Uredništvo praške revije »Radioamatér« je priredilo za povabljene novinarje poskusno predvajanje izuma nekega avstrijskega inženjerja, predvajanje »govorečih diapozitivov«. Aparat deluje popolnoma samostojno in projicira sliko za sliko brez človeške pomoči ob spremljevanju zvočne aparature. K vsaki sliki se oglasi samodelno pojasnjevalni tekst ali pa tudi glasbena spremljava.

Princip novega izuma je preprost. Predvajalna naprava za slike je v zvezi z gramofonom, na katerem pa se ne vrtijo običajne plošče, temveč valji. Igla, ki drsi po teh valjih, ni navadna jeklena igla, temveč konica trdega kristala, ki je ni treba menjati za vsak valj, temveč kvečjemu vsakih tisoč.

Slike se menjavajo običajno v presledkih po 2 minuti, valj pa se v tem času zavrti 20 krat. Aparat pa ima posebne vzvode, ki dovoljujejo hitrejše ali počasnejše predvajanje. Slike se projicirajo na površino 1 kv. m., vendar je izumitelj izdelal že aparaturo, ki bo predvajala še večje slike. Novi izum bo imel med drugim veliko vlogo za atraktivno reklamo in so si ga v ta namen nabavile že razne praške veletrgovine.

Po volitvah

Kadar je treba, da pride do izraza zavest samoohrane in samoobrambe, ne more tega izraza nihče zadušiti, tudi z najbolj umetnimi in zapeljivimi sredstvi ne. Kadar je posameznik v življenski nevarnosti in je ogražen obstoj njegovega telesnega življenja, mu mora biti najjačji vodnik njegov razum in vsi oni skriti notranji nagibi, kateri so človeku dani po naravi, da se s pomočjo njih vzdrži v življenski borbi. V življenskih nevarnostih se od časa do časa nahajajo tudi narodi in države, kot najvišja edinica v organizaciji človeške družbe. Srečen narod, ako v takih trenutkih pokaže zadostno zrelost, mirnost v dejanjih in nehanjih, razsodnost razuma, kateri noče podleči nobenim zapeljivim demagogijam ali lepim besedam. Povojni čas je pred težke preizkušnje postavil skoraj vse narode in vse države. Ni pomembnejše države, v kateri ne bi po vojni prišlo do velikih dogodkov, kateri so pretrgali s preteklostjo in začrtali smer v bodoči zdravejši razvoj. Ko so na bojnih poljanah utihnili topovi in je bilo konec fizičnih borb, je med narodi in v narodih vzplamtela druga borba: borba duhov, borba misli, borba teženj za novo ureditev življenja narodov in držav, katera bolj odgovarja potrebam gospodarskega in socialnega napredka.

Svetovni mir je začrtal meje novim državam, v državno celino je združil tudi jugoslovenske pokrajine, toda svetovni mir nam ni dal prave in čiste Jugoslavije. Jugoslavija, kakršno je ustvaril svetovni mir, je bila samo surova zunanja državna oblika brez notranje duše in srca, brez zavesti v skupnosti in nerazdružljive celine. Notranjo Jugoslavijo smo si morali pričeti šele ustvarjati. Vse je izgledalo, da bo narod v tej borbi podlegel, ker ni bil srečen, da bi v trenutku svoje velike nacijonalne borbe za svoj obstoj za vse večne čase v sebi našel velike može s krepkim značajem in z nesebično ljubeznijo do naroda, do ljudstva. Bitka za duhovno Jugoslavijo, za mater in domovino nas vseh je neizprosno divjala naprej z veliko porazi in z malo zmagami. Dne 8. novembra tega leta pa je bila odločilna bitka — in težnja po duhovni Jugoslaviji je na vsej črti veličastno zmagala. Dobili smo domovino in s tem mater, katera naj nesebično skrbi za naš duševni in telesni blagor.

V tej zgodovinsko važni bitki je navdušeno sodelovalo tudi delavstvo in nameščenstvo in s svojo polnoštevilno udeležbo odločilo bitko. Ustvarjeni so novi temelji, k zunanjim državnim mejam smo priključili tudi črti našega notranjega življenja, po katerih nam je vse večne čase hoditi, da nam bo življenje vedno lepše. Ta osnovna črta je duševna enotnost naroda, nerazdružljiva skupna državna zavest — naroda, načelo najčistejše demokracije v političnem in gospodarskem življenju brez nepotrebnih verskih, plemenskih, pokrajinskih ali razrednih stremljenj in hotenj.

Delavci in nameščenci hočejo od novo izvojevane Jugoslavije mnogo, ker od prejšnje niso ničesar imeli. Delavci in nameščenci hočejo popolno socialno in gospodarsko neodvisnost, najpopolnejšo pravno zaščito in popolno jamstvo za neoviran kulturni in gospodarski obstoj in razvoj. Delavci in nameščenci hočejo, da vlada v gospodarskem življenju najčistejša demokracija, da so vse dobrine telesnega in duševnega ustvarjanja tudi skupna last delavcev in nameščencev. Hočejo pa tudi, da se teža gospodarskih kriz iz njih slabotnih ramen prevali na močnejša ramena. Priti mora čas najaktivnejše zakonite zaščite delavcev in nameščencev, tako da delavec in nameščenec nista nikdar izpostavljena nevarnosti brezposelnosti, nevarnostim nepreskrbljene starosti in onemoglosti, nevarnostim kulturnega in gmotnega propadanja. Demokratična ureditev države mujno zahteva, da se vse prizadevanje državne socialno - politične zakonodaje usmeri za ciljem, da tudi delavec in nameščenec postaneta lastnika močne in nedotakljive ekonamske ekstitence.

Zelo bi morali obžalovati, ako bi bile ekonomske in kulturne težnje delavcev in nameščencev potisnjene na stranski tir ali ako bi v državni politiki dobila podrejeni, sekundarni pomen. **Podčrtamo, da je kriza delavcev in nameščencev najostrejša.** Tudi kmet je v krizi. Toda njemu vedno ostane zemlja, katera rodi, in streha, pod katero živi. Delavec in nameščenec nimata ničesar več, ako se zapro vrata delavnic. In danes se vrata neprestano zapirajo. V stotisoč gre število onih, kateri nimajo zemlje, da bi jim rodila in nimajo strehe, pod katero bi živeli.

Delavci in nameščenci nimajo v Narodni skupščini svojega izrazitega zastopnika. Na tem dejstvu pa ne sme nihče grešiti, ne oni, kateri je v skupščini in ne oni, kateri je izven nje. To dejstvo ne zmanjšuje aktualnosti naših vprašanj in naših zahtev. Mi smo del narodove celine in duša narodove duše, zato je cela Narodna skupščina naša in dolžna, da stoji na braniku naših pravic in zahtev. Vsakdo more in mora biti naš in popolnoma naš, ako hoče biti ljudski zastopnik v novi, duhovno in miselno prerojeni Jugoslaviji, katera naj za ves kulturni svet postane vzgled in simbol popolne enakopravnosti in enakovrednosti vseh razredov, slojev in stanov.

Najtežje je človeku, ako je v svojih upih razočaran — in za svojo globoko vero ogoljufan.

Nar.-strokovna zveza

Stavbinski delavci na zimo brez vsake podpore.

Stavbinsko delavstvo preživlja težke čase. Delo na stavbah je po večini prenehalo in s tem je prišlo delavstvo ob zaslužek. Ker spada po določilih zakona to delavstvo med sezonsko, mu je po čl. 91 naredbe o podpiranju brezposelnih pri borzah dela odvzeta vsaka podpora. Občine navadno tudi nimajo predvidenih kreditov za sezonske delavce in so tako reveži prepuščeni v najhujših časih — na zimo — samemu sebi in usmiljenju dobrih src. Pred leti so bili zaslužki stavbinskega delavstva taki, da so si za izvensezonski čas lahko vsaj malenkost prištedili. Zadnja tri leta so se njih plače tako skrčile, da ne zadostujejo niti za sproti, kaj šele, da bi bilo mogoče kaj prihraniti za zimo, ko stavbinska dela počivajo. Že lansko leto je delavstvo pokrenilo akcijo, da se stare določbe ukinejo in prizna tudi njim državna podpora v času brezposelnosti. Saj tudi stavbinski delavci plačujejo za borzo dela in je krivično, če se jih izvzame pri delitvi brezposelnih podpor. Akcija je bila lansko leto uspešna in so vsaj najpotrebnejši prejeli nekaj podpore pri borzi dela. Letos pa je borza dela zavrnila prav vsako podporo, češ, da so po zakonu izvzeti od prejemanja državne podpore.

Narodna strokovna zveza je takoj naslovila vlogo na ministra za socijalno politiko in ga naprosila, naj se ukine čl. 91 naredbe o borzah dela in prizna tudi stavbincem pravico do brezposelne podpore, ker so danes večji reveži kot morda kdo drugi, ki je upravičen do podpore. V vlogi se je tudi naglasilo, da je krivično, da so stavbinci izvzeti od dobivanja podpor, ker prispevajo za borzo dela. Z enako vlogo se je NSZ obrnila tudi na ministra dr. Kramerja in ga naprosila, naj se zavzame za upravičene zahteve stavbinskega delavstva, ki je obupano, ker je ostalo na zimo brez zaslužka in vsakih prihrankov.

Prepričani smo, da bo državna uprava ugodila upravičeni zahtevi stavbinskega delavstva in mu priznala pravico do podpore. Apeliramo pa tudi na občine, naj revidirajo svoje pravilnike in naj stavbinsko delavstvo ne prištevajo več k sezonskemu delavstvu z ozirom na njih mizerne zaslužke, ki komaj zadostujejo za vsakdanjo preskrbo družine. Stavbinski delavec ni danes več v onem srečnem položaju, da bi od svojega zaslužka prištedil nekaj tudi za zimo. Prejemki stavbinskih delavcev so se za polovico skrčili. Pomisliti je treba, da se mora stavbinski delavec, ki dela samo 9 mesecev v letu, preživljati celih 12 mesecev in ga narava ni obdarila z možnostjo, da se zakoplje v zemljo in tri mesece z družino vred prespi. Poskrbimo torej, da ne bo stavbinski delavec stradal. Stavbinski delavec pa naj se tudi sam za se pobriga in naj vstopi v svojo stanovsko organizacijo. Čim močnejša bo organizacija, tem lažje bomo dosezali uspehe. Odsek stavbinskih delavcev Narodno strokovne zveze ima svoje poslovne lokale v tajništvu NSZ, palača Delavske zbornice, vogalni vhod na Miklošičevi cesti v II. nadstropju. Vsi v organizacijo za lepšo bodočnost stavbinskega delavstva!

Prosvetno delo ljubljanskih organizacij

Ljubljanske organizacije NSZ so si ustanovile skupen prosvetni odsek, ki je pridno na delu. V novi predavalnici Delavske zbornice nasproti knjižnice se člani prosvetnega odseka zbirajo vsak ponedeljek in torek in se vadijo v tamburanju in dramatiki. V okviru odseka se je ustanovil tamburaški zbor in dramatični odsek. Oba odseka sta pridno na delu in se jima obeta lepa bodočnost. Članstvo ljubljanskih organizacij pozivamo, da se zglasi v enega izmed odsekov, mogoče pa je sodelovanje tudi v obeh odsekih. Prosvetni odsek pripravlja načrt govorniške šole, s katero bo pričel v najkrajšem času. Prosvetni odsek pa bo priredil tekom zime tudi več socijalnih in skioptičnih predavanj. Članstvo vabimo, naj se ob ponedeljkih ali torkih zvečer ob 19. uri zglasi v predavalnici ali med uradnimi urami v tajništvu NSZ. Vsi na delo za izobrazbo našega delavstva!

Bolničarsko osobje za zboljšanje svojega položaja.

Društvo bolničarjev, včlanjeno pri Narodno strokovni zvezi, je imelo v sredo 2. t. m. svoje člansko zborovanje v Mostah. Zborovanje, ki je bilo nenavadno dobro obiskano, je vodil predsednik tov. Viktor Rožanc. Tov. Kravos je orisal položaj bolničarskega osobja in prečital spomenico, ki jo bo društvo odposlalo na ministrstvo za socijalno politiko in narodno zdravje. V spomenici se predlaga ureditev položaja bolničarskega in pomožnega osobja po bolnicah, ki je danes neurejeno. Zahteve so takega značaja, da smemo pričakovati, da ne bo odpora s strani merodajnih činiteljev za ugoditev in zboljšanje položaja bolničarskega osobja. Posebna deputacija bolničarjev v spremstvu tajnika NSZ se je v tej zadevi zglasila tudi pri banu dravske banovine g. dr. Marušiču in ga naprosila, naj s svoje strani vpliva, da se položaj bolničarjev in pomožnega osobja zboljša. Na sestanku je članstvo odobrilo korak odbora in centrale in z zadovoljstvom vzelo na znanje poročila. Upajmo, da se bo zahtevam bolničarskega osobja ugodilo in jim s tem olajšalo njih položaj.

Unija stavbinskih delavcev v Celju v vrstah NSZ

Unija stavbinskih delavcev v Celju, ki obstoja že nekaj let in uspešno brani interese stavbinskega delavstva v Celju in njega okolici, je imela v nedeljo dne 22. novembra t. l. svoj izredni obč. zbor, na katerem je sklenila pristop k Narodno strokovni zvezi.

Izredni občni zbor se je vršil ob 9. uri v gostilni »pri Angelu« in sta se ga poleg lepega števila članstva udeležila tudi tajnik tov. Kravos in predsednik stavbinskega odseka tov. Simon Galjot iz Ljubljane. Občni zbor je vodil predsednik Unije tov. Valentin Lebič, ki je pozdravil zborovalce in posebno prisrčno pa oba odposlanca iz Ljubljane.

Po lepem poročilu predsednika tov. Lebiča je poročal tajnik tov. Kravos o velikem pomenu združitve vseh strokovnih organizacij in društev v eno celoto. Obrazložil je potem način, kako pristopi Unija lahko k NSZ in kake pravice in dolžnosti bo imela v vrstah NSZ.

Sledila je nato debata, katere se je poleg drugih udeležil tudi tajnik Unije tov. Vrečar, ki je priporočal pristop k NSZ.

Tajnik tov. Kravos je prečital nova pravila Unije, ki s sprejemom novih pravil postane podružnica NSZ. Pravila so bila brez debate soglasno sprejeta in je predsednik tov. Lebič razglasil, da je Unija s sprejemom pravil postala sestavni del močne narodno strokovne organizacije in se bo odslej nazivala »Podružnica Narodne strokovne zveze stavbinskih delavcev v Celju«.

Nato se je izvolil nov odbor, v katerega so prišli vsi prejšnji odborniki in sicer predsednik tov. Lebič Valentin, tajnik Vrečar Ivan, blagajnik Kmecl Maks, odborniki Janc Jakob, Poj Jurij, Pilih Jože, Čander Ivan, Pober Jernej in Habjan Anton.

Tov. Kravos je potem poročal o akciji za dosego kolektivne pogodbe in prečital stališče poverjeništva zadruge stavbenikov iz Maribora ter osnutek kolektivne pogodbe, ki jo je izdelala NSZ in odposlala zastopnikom delodajalcev v proučitev. Zborovalci so vzeli poročilo z odobravanjem na znanje.

Predsednik odseka stavbinskih delavcev NSZ iz Ljubljane tov. Galjot je pozdravil stanovske tovariše in jim čestital k odločitvi pristopa v vrste narodnega delavstva ter zagotovil, da bo ljubljanski odsek storil vse, da se mizerno stanje stavbinskega delavstva čim preje popravi.

Predsednik tov. Lebič se je zahvalil ljubljanskim odposlancem in zaključil lepo uspelo zborovanje.

Člansko zborovanje mariborske podružnice

Mariborska podružnica je imela v soboto 21. t. m. svoje člansko zborovanje, katerega se je udeležilo prav lepo število članstva. Sestanka so se udeležili tudi tajnik centrale iz Ljubljane tov. Kravos, prijatelj pokreta tov. Brandner in predsednik UJNŽIB tov. Tumpej.

Zborovanje je vodil predsednik tov. Slavko Saje, ki je pozdravil številne zbrane člane in goste. Tajnik Kravos je potem v daljšem govoru obrazložil stanje delavstva v Jugoslaviji in poročal tudi o novem obrtnem zakonu. Za njim je govoril tov. Brandner, ki je obljubil sodelovanje pri podružnici, v kolikor mu bo služba dopuščala.

Na sestanku se je sklenilo prirediti v kratkem poseben sestanek odn. zborovanje, na katerem se bo obrazložil članstvu novi obrtni zakon, katerega mora poznati prav dobro vsak delavec.

Lepo uspelo zborovanje, ki je trajalo nad dve uri, je zaključil tov. Saje s konstatacijo, da pokret narodnega delavstva v Mariboru prav uspešno napreduje.

Tudi bolničarji naših bolnic so ljudje.

Društvo bolničarjev v naši banovini je potom Narodno strokovne zveze razposlalo na vsa merodajna mesta spomenico, s katero prosi ureditev vprašanja bolničarjev in pomožnega osobja po bolnicah in umobolnicah. Sedanje razmere tega osobja so nevzdržne in je treba res misliti na zboljšanje položaja bolničarskega osobja. Sedaj n. pr. opravlja bolničar 13 urno službo in nima nobenega prostega dne. Njih prejemki so minimalni, posebno če se pomisli na njih res težko in odgovornosti polno službo. Posebno prizadeto se čuti osobje, ki ni nastavljeno in je smatrano za navadno poselsko osobje, četudi vrši vsa drugačna dela kot navaden posel. So med bolničarji ljudje, ki imajo po 15 in več let službe in ki s strahom gledajo v bodočnost, ker jih lahko kratkomalo s 14 dnevno odpovedjo odslove. Nihče si ne stavi vprašanja, kaj naj tak človek potem počne, za kakšno delo naj prime, če je že toliko let bil za bolničarja in se je temu poklicu posvetil. Narodno strokovna zveza bo zastavila vse svoje sile, da se tudi to vprašanje reši za bolničarski stan zadovoljilo.

Rimske Toplice.

Z ozirom na našo zadnjo notico o ukinitvi obratovanja tovarne podpetnikov v Gračnici, nam je vodstvo tovarne poslalo dopis, v katerem nas prosi, da notico popravimo, ker ni res, da se je ustavil obrat. Delavstvu se je res odpovedala služba, to pa iz razloga, ker se nahaja domača industrija vsled nejasne in splošne gospodarske in denarne krize v jako težavnem položaju, zaradi česar ne more do spremembe tega položaja delavstva stalno zaposliti. Z odpovedjo si je podjetje zasiguralo pravico takojšnjih odpustov v slučaju, da se gospodarska kriza poostri in bi bilo obratovanje nemogoče. Vodstvo tovarne nas je tudi zaprosilo za ugotovitev, da ni delavstvu odpovedalo zaradi tega, da bi ga prisililo sprejeti po tovarni diktirane delovne pogoje, ker je tovarna to vprašanje rešila sporazumno z delavstvom in njegovo organizacijo. — Mi radi ugodimo želji tovarne in nas le veseli, da se obrat res ni ustavil. Želimo tudi, da bi podjetju ne bilo treba obrata ustaviti, ker bi to bilo katastrofalno za delavstvo, ki ima v tovarni edini zaslužek.

Iz tajništva. Tajništvo je razposlalo važno okrožnico na vse svoje podružnice in zaprosilo za nove članske sezname, ker se je ugotovilo, da je mnogo članov spremenilo naslove in mu te spremembe niso bile javljene.

Izdajatelj: Dr. Josip Bohinjec. — Urejuje: Ivan Tavčar. — Za Narodno tiskarno odgovoren: Fran Jezeršek.